

Владан Д. Станковић

Међународни центар за православне студије, Ниш

Центар за црквене студије, Ниш – Србија

vstankovic40@yahoo.com

ПОЛОЖАЈ ДУКЉАНСКЕ ЕПИСКОПИЈЕ У РАНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ

Анстракт: У раду ће бити речи о положају Дукљанске епископије у раном средњем веку, о њеном настанку који се крије у измаглици првих векова хришћанства на простору Јадранског приморја. Након првих вести о епископима који су се налазили на њеном челу, биће речи и о јурисдикцији и њеном положају у црквеној хијерархији. Велике промене изазваће сеоба у којој ће се на простору Дукље (Зете) населити и Срби и тиме, осим нарушавања етничке структуре поменутог подручја, изазвати и промене на црквеном плану.

Кључне речи: Дукља, Драч, Рим, јурисдикција, Византија, Срби, Дукљанска епископија.

Град Доклеа (Δόκλεα) се први пут спомиње у II веку код Птоlemeја.¹ Према називу града, и читава област је називана Дукља. У списима се јављају различити облици – Диоклеа, Диоклиа, Диоклитија, али народни назив је увек био Зета.² Међународни чиниоци који су се налазили у њеном окружењу, у старој Зети су видели настављача старе Дукље (града, епископије), те се то име и налази у дипломатичкој грађи раног средњег века.³ За сам град, како преноси Константин Порфирогенит, везује се прича, свакако легендарна, да је настао тако што је сам град цар Диоклецијан (284–305) населио Римљанима. Дукља се у овом периоду налазила у провинцији Превалитана (Prevalitana, Prevaliana, Praevaliana, Prevalis) која је реформом цара Диоклецијана издвојена из провинције Далмација.⁴ Административна структура Римског царства послужила је као пример црквеној хијерархији. Илирик током IV века није имао јединствену црквену организацију, већ је она била сачињена од скупа независних црквених области. Он је био подељен у две дијецезе, Дакију са провинцијама: Moesia Superior, Dacia Ripensis, Dacia Mediterranea, Dardania, Praevalitana, и дијецезу Македонију са провинцијама Macaедonia, Epirus Nova, Epirus Vetus, Thessalia, Achaia и Creta.⁵ Како је у Скадру било управно седиште провинције Превалис, у њему је током

1 Ptolemaeus 1966, II, 16, 7; ИЦГ 1, 316–317 (Ковачевић); Новаковић 2007, 121.

2 ИЦГ 1, 318 (Ковачевић). Зета се по први пут сусреће код Кекавмена око 1080. године

3 Благојевић 2011, 7–12; Антоновић 2012, 85–94.

4 Constantine Porphyrogenitus 1967, 123; ИЦГ 1, 194–209 (Ковачевић); Ферјанчић, ВИИНЈ II, 63. Новаковић 2012, 76; Порекло њеног имена се још у антици везивало за Диоклецијана.

5 ИЦГ 1, 241 (Ковачевић); Максимовић 2008, 19–20. У IV веку, Илирик је погођен христолошким расприма и јересима, пре свега аријанством.

IV века организована архиепископија. Већ од IV века постојала је тежња да се Илирик потчини римској цркви. Почевши од папе Дамаса I (366–388) приметан је утицај Рима. Из преписке папе Сириција (384–399) и солунског епископа Анисија, видимо да је солунски епископ могао уз потврду Рима да поставља епископе.⁶ Успостављањем солунског викаријата 412. године од стране папе Инокентија I (401–417) потврђен је успех римске цркве.⁷

О самом почетку црквеног живота у Дукљи нема писаних података. Хришћанство је од I до средине III века ретка појава на самој јадранској обали. На сабору у Ефесу 431. године учествовао је и први забележени дукљански епископ Константин. Заједно са њим, са простора Илирика, учествовао је и Павле из Дарданије.⁸ Дакле, почетке црквене организације у Дукљи треба свакако тражити у времену пре 431. године и одржавања сабора у Ефесу. Две деценије касније на Халкедонском сабору 451. године са илирчког простора присуствовао је само епископ Дукље, Евандро.⁹ Узрок изостанка епископа из Илирије треба тражити у девастацији коју су изазвали Хуни, када су пали Виминацијум, Сингидунум, Маргум, Наис, Филипопољ. У прилог томе говори и податак да се епископ Ниша након хунског разарања 441. године јавља поново тек 516. године.¹⁰

Иако је Дукља избегла хунска освајања, на основу археолошких трагова, претпоставља се да је страдала од источних Гота између 489–490, када су завршили освајање Далмације и стигли до Превалиса, или након разорног земљотреса 518. године и искористили ту чињеницу за свој пљачкашки поход. Међутим, њихово задржавање је било краткорочно.¹¹ Први упади Словена забележени су почетком VI века, а њихови продори били су чести и дубоки у територији Царства, те су тако 548. године стигли до Драча. Како су походи били „пљачкашке природе“, они нису значајније реметили деловање црквене организације.¹²

До значајније промене у црквеној организацији дошло је у време цара Јустинијана (527–565), када је Новелом XI основана архиепископија Јустинијана Прима 535. године, којој су биле подређене провинције Средоземна Дакија, Приобална Дакија, Горња Мезија, Дарданија, *Превалитана*, Друга Македонија и Друга Панонија. Она је требало да буде независна од папе, цариградског патријарха и солунског епископа. Међутим, подстакнут неповољном политичком ситуацијом, Јустинијан је био приморан на попуштање и новом Новелом из 545. године Јустинијана Прима је стављена у надлежност Римске курije. Тиме је и Превалитана дошла под јурисдикцију Рима.¹³

Да је епископија у Дукљи и даље жива сазнајемо из кореспонденције која се води са Папством. Писмо папе Вигилија (537–555) из 550. године, упућено Ђаконима Себастијану и Рустикум, указује нам да је римска црква имала своје поседе на простору Далмације и Превалиса. Ђакони су, између осталог, послати ради прикупљања закупнине са црквених поседа у Превалису. Нажалост, немамо никаквих података о локацији поседа као ни о врсти и висини прихода. Претпостављамо да су завештањем црквени поседи дошли под контролу Рима.¹⁴ Папа Григорије Велики (590–604) је водио

6 Thalloczy 1913, nr. 5; Живковић 2004, 35; Равић 2013, 8.

7 Thalloczy 1913, nr. 7; Живковић 2004, 35; Равић 2013, 72.

8 Mansi 1760, IV, 1365; Живковић 2004, 18.

9 Mansi 1761, VI, 575; Thalloczy 1913, nr. 21. Живковић 2004, 19.

10 Живковић 1997, 89–100; Максимовић 2008, 21.

11 ИЦГ I, 254–255 (Ковачевић).

12 Баришић ВИНЈ I, 35–38.

13 Калић 1979, 27; Живковић 2004, 35–38.

14 Mansi 1763, IX, 355; Николајевић, 1981, 9–14.

преписку са многим архиепископима и епископима романских градова, који ће у предстојећем налету варвара нестати и бити последњи пут поменути на западу, и то пре свега Јустинијана Прима, Доклеа, Епидавр, Салона. Наиме, у писму које је послао архиепископу Јустинијане Приме, Григорије саопштава да је дукљански епископ Павле разрешен са положаја епископа због *телесног греха* и на његово место је постављен Немезион. *Грехови* поменутог Павла се не завршавају, он се даље у жалби Немезиона пред папом оптужује да је уз помоћ световних лица украо црквену имовину. О неопходности да се казни епископ Павле, и омогући несметани рад Немезиону на месту епископа Дукље, говори се у овом писму и у писму које је папа упутио епископу Скадра исте 602. године.¹⁵ Оваква преписка указује на непослушност према самом Риму и одавању црквених јерарха, пре свега, световном животу. То се види и у преписци са осталим архиепископима и епископима Салоне. Тако имамо чак 40 писама која се односе на проблеме са Салонитском црквом.¹⁶

Урушавање дунавског лимеса и крах похода византијског цара Маврикија догодио се 602. године.¹⁷ Словенском сеобом на Балканско полуострво током VII века дукљанска епископија престаје да постоји.¹⁸ Дисконтинуитет римског живота у градовима, који се огледа у варварским разарањима истих, условио је и нестанак црквених центара. То је цркву приморало да се прилагоди промењеним условима. Иако је тиме урушена црквена организација, ипак на рубовима тог организма налазе се трагови хришћанства које је опстало. Словенско освајање је условило стварање нових политичких структура на Балкану.¹⁹ Период од пада Дунавског лимеса до X века, због недостатка извора, остаће пун претпоставки и отворених питања. Један од таквих догађаја, наводно из IX века, који је забележен и ушао у европску литературу о средњем веку јесте и легендарни сабор на Дувњу и уздизање Дукље у ранг архиепископије, чијој управи су додељене епископије Бара, Будве, Котора, Улциња, Свача, Скадра, Дриваста, Пулаја, Србије, Босне, Травуније, и Захумља од стране краља Светопелека и наводна дозвола папске курије.²⁰ О црквеној организацији и њеној активности на простору Дукље у овом периоду сазнајемо на основу археолошких остатака и епиграфских споменика. У Будви, према традицији, саграђена је још у VII веку црква Св. Ивана, као и посведочена црква из 840. године, црква Св. Марије ин Пунта.²¹ Заветни натпис ђаконисије Аусоније из Дукље има широк опсег датирања од VI до IX века.²²

Наредни податак нам доноси Константин VII Порфирогенит и везан је за половину X века. *Диоклеја је тако названа по граду у овој земљи који је цар Диоклецијан основао, али је то сада напуштен град, иако још увек зван Дукља*. Цар писац наводи и градове *Градац (τό Γράδεται), Новиград (τό Νουγράδε) и Лонтодокла (τό Λοντοδόχλα)*.²³ Треба скренути пажњу да Константин VII Порфирогенит приликом навођења не говори да је иједан од наведених градова црквени центар, док знамо да за друге градове попут

15 Mansi 1764, X, 329–330; Равић 2013, 12–13.

16 Кунчер 2011, 13–24. (Са прегледом старије литературе)

17 Живковић 2002, 191–193; Максимовић 2008, 55.

18 Живковић 2004, 149–150.

19 Ћирковић 1997, 386–389.

20 Živković 2009, 57–59. Детаљно о сабору на Дувањском пољу са прегледом старије литературе у раду Живковић Т. (2004), *О такозваном сабору на Дувањском пољу*, у: Зборник за историју БиХ 4, 45–65.

21 Антоновић, 2003, 40.

22 Николајевић, 1981, 9–14; ИЦГ 1, 309 (Ковачевић); <http://edh-www.adw.uni-heidelberg.de/%20%20edh/inschrift/HD054540> (датум приступа 28.5.2016)

23 ВИН II, 63–64 (Ферјанчић), Ћирковић 1998, 21–22; Živković 2008, 9–28.

Сплита, Дубровника или Котора доноси податке који се тичу сакралних објеката, светитеља.²⁴ Имајући у виду да је у Дукљи византијска власт имала континуитет све до Стефана Војислава, са привременим освајањем цара Самуила и његовом владавином у Дукљи, претпоставља се да је постојала и црквена организација.²⁵ Центар те црквене организације свакако није у позноримској Доклеји, већ како се претпоставља у једном од наведених градова.²⁶ Према notiцији 10 епископије које су потчињене Драчу су: Стефанијака, Хунавија, Кроја, Љеш, Дукља, Скадар, Дриваст, Пилот, Главиница, Валона, Охрид, Бар, Черник, Берат и Градац.²⁷ Проблем ове notiције јесте њено датирање.²⁸ У notiцијама 7 и 9 обим Драчке митрополије је знатно мањи и он обухвата епископије: Стефанијака, Хунавија, Кроја и Љеш.²⁹ Пошто извори ћуте о начину проширавања црквеног центра у Драчу, претпоставља се да су на такав догађај утицале политичке околности. Наиме, након што је византијски цар Јован Цимискије сломио бугарску државу, дошло је до византијске реокупације њене власти на Балкану. Успостављање византијске власти над Дукљом објаснило би проширење Драчке митрополије и укључивање већег броја епископија у њен састав.³⁰

Из свега наведеног, Дукљу у notiцији 10 треба тражити у једном од наведених насељених градова Константина Порфиrogenита, јер за саму Дукљу наводи да је пуст град. Претпостављамо да је мало вероватно да се у кратком временском периоду између настанка Порфиrogenитовог списка и notiције 10 пусти град обновио и то са епископским седиштем. Ваљало би овде напоменути и легенду која се везује за оснивање Дубровачке архиепископије. Приликом похода бугарског цара Самуила из Дукље је избегао архиепископ Јован, који се настанио у Дубровнику, где је убрзо постао епископ и тако пренео права Дукљанске архиепископије на Дубровник.³¹

Познати кнез Дукље, Владимир који је владао крајем X и почетком XI века, најпре је признавао власт Византије, а потом Бугарске, односно цара Самуила чијом је кћерком био ожењен. Кнеза Владимира погубио је Самуилов синовац цар Јован Владислав 1016. године. Када је византијски цар Василије II потчинио Самуилово царство, Дукља се нашла у оквирима Византије 1018. године.³² У политичком смислу, Владимир није имао запаженију улогу ни као владар ратник, ни као државник, имајући у виду да је током своје владавине био у зависном положају према Византији и Самуилу. Његова улога на простору првих српских кнежевина била је значајна што се он

24 Constantine Porphyrogenitus 1967, 134–139, 165; ВИНЈ II, 20–24 (Ферјанчић); Равић 2013, 43–44.

25 Пириватић 1998, 113; Живковић 2002, 401; Коматина 2012, 179. О погледу владавине и заузимање Дукље, старија литература је овај догађај смештала у последњу деценију X века, док је Живковић као решење изнео 1009. годину.

26 Ћирковић 1998, 21–23; Живковић 2004а, 153–154; Živković 2008, 20, 26; С. Мишић 2010, 183; Живковић 2013, 122–124.

27 Darrouzès 1981, 320. Сам аутор је ставио велику хронолошку одредницу *Нотације 10* и то од X до XIII века.

28 Калић 1979, 30–31, 33. Живковић 2004а, 151. Ј. Калић се определила за средину XI века са задршком да овакав попис може да садржи трагове претходне епохе или израз претензија. Са друге стране, Т. Живковић овај списак датира у X век, и то доба владавине византијског цара Јована Цимискија (969–976). Сматрамо да њено датирање треба бити смештено у другој половини X века.

29 Darrouzès 1981, 286, 305. Равић, 2013, 107. Ове notiције се датирају у прву половину X века.

30 О организацији провинција у Византији овог доба детаљније видети В. Krsmanović, *The Byzantine province in change: on the threshold between the 10th and the 11th century*, Belgrad – Athens 2008.

31 Живковић 2004, 24–25; Равић 2013, 46.

32 ИСН I, 171, 175; Благојевић 2011, 9.

појављује као први владар-светац. Култ владара-мученика све је израженији и у осталим словенским земљама, као и у византијском свету током XI века.³³ Како је владарски култ настао пре свега из црквених кругова, почевши од житија посвећеног владару-светитељу до неговања и даљег развитка његовог култа, закључујемо да је црквена организација достигла један виши ниво и да је тиме остварен већи утицај на становништво у самој Дукљи.³⁴

Иако у средњовековним изворима о Светом Владимиру сазнајемо веома мало, као и о самом црквеном животу у његовој држави, његова присутност на подручју балканског полуострва је константна. Иако његов лик остаје у измаглици и није припадао традицији неке средњовековне свете династије, средњовековни извори вековима „занемарују“ његово постојање, да би се затим јавио носећи више имена (Владимир, Јован, Јован Владимир) и украшен са више титула (краљ, кнез, цар). Ипак, од XVII века представе Светог Владимира од Зете почињу да се умножавају, интерпретације приче о њему добијају на распрострањености и разноврсности и временом доживљавају значајне трансформације, да би на крају остале присутне и у нашој савременој култури и друштву.³⁵

Политичке и црквене околности након 1018. године на простору Дукље нису у потпуности разјашњене. Са почетком 1018, па до 1040. године претпоставља се да је читава област Дукље са приморским епископијама припадала Драчкој митрополији, а да је и територија Дукље у политичком смислу била потчињена византијском заповеднику Драча, или је цар Василије II у Дукљи оставио домаћу управу под кнезом Стефаном Војиславом.³⁶ Тиме би било успостављено стање као у време Јована Цимискија. Са устанком Стефана Војислава на простору Дукље доћи ће до промена у политичком погледу.³⁷ Црквена јурисдикција Драча над Дукљом се окончала пре краја XI века, што видимо из notiције 13 која се управо датира у крај XI века. У њој се наводе епископије потчињене Драчу у много мањем обиму, односно како је већ речено, епископије из notiција 7 и 9.³⁸

Од самог настанка до VII века епископија у Дукљи се налазила под јурисдикцијом Рима. Са доласком „варвара“ долази до урушавања црквених центара и њихових гашења, те је таква судбина задесила и епископију у Дукљи. Нова етничка и верска структура чинила је положај Дукље, и града и области, веома специфичним. Готово се цела област Дукље нашла под политичком контролом Срба и Византинаца, док се измештени црквени центар Дукље у јурисдикцијском погледу нашао под Драчком митрополијом. Посебан печат те специфичности је свакако настанак култа владара-мученика Светог Владимира од Зете. Услови у којима је црквени центар у Драчу пре краја XI века изгубио контролу над великим бројем епископија, између осталог и над Дукљом, нису нам познати. Са друге стране, становништво на простору Дукље, а посебно њених градова, било је романско. Како је средином XI века дошло до великог раскола у хришћанству, римокатоличка црква је хтела да успостави све већи утицај и на простору Дукље. Остаје питање да ли је и када нека од епископија у Дукљи успела да обједини преостале епископије, насељене претежно Романима, и стекне архиепископски ранг. Становништво Бара је у XIV веку памтило традицију по којој је

33 Живковић 2006, 72; Маријановић-Душанић 2007, 93.

34 Живковић 2006, 73.

35 Живковић 2006, 67–74; Trajković Filipović 2012, 8–48.

36 Živković 2009, 139, 143; Коматина 2012, 179.

37 Коматина 2012, 159–186.

38 Darrouzès 1981, 364; Равић 2013, 47.

сам град био изданаك античке Дукље, а архиепископ Бара сматрао се легитимним наследником дукљанског епископа.³⁹ Након што је епископско седиште у Дукљи уништено у сеоби народа, њено обнављање се везује за Бар. Њему су, као суфрагану, припале све епископије које су некада биле потчињене Дукљи. Да овакав процес није усамљени пример на простору источне јадранске обале видимо из примера Салоне и Епидаура, из којих је романско становништво пренело и своје епископије у нове средине, Сплит и Дубровник.⁴⁰ О оснивању архиепископије у Бару остала је, забележена два века касније, легенда коју нам доноси Тома Архиђакон. Наиме, приликом путовања которског, свачког, улцињског и барског епископа на црквени сабор у Сплиту дошло је до бродолома у којем су поменути епископи страдали. Паства поменутих епископа је након оваквог догађаја упутила молбу папи да оснује нову архиепископију за те градове како се не би излагали оваквим опасностима

Извори

Constantine Porphyrogenitus (1967): *De administrando imperio*, ed. R. J. Jenkins, Washington DC.

Darrouzès, J. (1981): *Notitiae episcopatum Ecclesiae Constantinopolitanae*, Paris.

Karbić, D. (2006): *Thomae Archidiaconi Spalatensis Historia Salonitanorum atque Spalatinorum pontificum*, ed. D. Karbić, M. Matijević-Sokol, J. R. Sweeney, Budapest – New York.

Mansi, J. D. (1760): *Sacrorum Conciliorum nova et amplissima collectio IV*, Florentiae.

Mansi, J. D. (1761): *Sacrorum Conciliorum nova et amplissima collectio VI*, Florentiae.

Mansi, J. D. (1763): *Sacrorum Conciliorum nova et amplissima collectio IX*, Florentiae.

Mansi, J. D. (1764): *Sacrorum Conciliorum nova et amplissima collectio X*, Florentiae.

Thalloczy L. Jiricek C. Sufflay E. (1913): *Acta et diplomata res Albaniae mediae aetatis illustrantia I*, Vindobonae.

Острогорски, Г. (2007): *Византијски извори за историју народа Југославије I*, Београд, (репринт).

Острогорски, Г. (2007): *Византијски извори за историју народа Југославије II*, Београд, (репринт).

C. F. A. Nobbe (1966): *Claudius Ptolemaeus. Geographia*. Leipzig.

Živković, T. (2009): *Gesta regum Sclavorum I*, Beograd.

Литература

Антоновић, М. (2003): *Град и залеђе*, Београд.

Антоновић, М. Мишић, С. (2010): „Насељени градови“ у делима Константина Порфирогенита“. у: *Лексикон градова и тргова средњовековних српских земаља*, Београд, 183–184.

39 Антоновић 2003, 42–43. Са прегледом старије литературе.

40 Антоновић 2003, 25.

Антоновић, М. (2012): „Од Дукље до Зете: Србија и Зета крајем XII века и у првој половини XIII“. у: *БИГ III*, Београд, 85–94.

Благојевић, М. (2011): „Немањини и државност Дукље – Зете – Црне Горе“. у: *Зборник Матице српске за историју* 83, Нови Сад, 7–24.

Ђирковић, С. (1998): „Насељени градови“ Константина Порфирогенита и најстарија територијална организација“. у: *ЗРВИ* 37, Београд, 9–32.

Ђирковић, С. (1997): „Срби у хришћанској екумени средњег века“. у: *Работници, војници и духовници*, Београд, 385–396.

Историја Црне Горе 1 (1967), Титоград.

Калић, Ј. (1979): „Црквене прилике у српским земљама до стварања архиепископије 1219“. у: *Сава Немањин — Свети Сава. Историја и предање*, Београд, 27–52.

Коматина, П. (2012): „Србија и Дукља у делу Јована Скилице“. у: *ЗРВИ* 49, Београд, 159–186.

Krstanović, B. (2008): *The Byzantine province in change: on the threshold between the 10th and the 11th century*, Belgrad – Athens.

Кунчер, Д. (2011): „Портрет далматинског епископа крајем 6. века“. у: *Историјски часопис* LX, Београд, 13–24.

Максимовић, Љ. (2008): „Северни Илирик у VI веку“. у: *Византијски свет и Срби*, Београд, 17–60.

Митровић, К. (2010): „Бар“. у: *Лексикон градова и тргова средњовековних српских земаља*, Београд, 24–27.

Николајевић, И. (1987): „Две белешке за историју Преваљиса“. у: *ЗРВИ* 20, Београд, 9–14.

Novaković, B. (2007): „Doclea – Genta – Praevalis“. у: *Philologia* 5, Belgrade. 121–128.

Новаковић, Б. (2012): „Дукља у спису De Administrando Imperio“. у: *ЗРВИ* 48, Београд, 75–86.

Пириватрић, С. (1998): *Самуилова држава*, Београд.

Равић, И. (2013): *Црква и држава у српским земљама од XI до XIII века* (докторска дисертација).

Trajković-Filipović, S. (2012): *Saint Vladimir of Zeta, Between historiography and hagiography*, Budapest. (MA Thesis)

Živković, T. (2008): „Constantine Porphyrogenitus kstra oikoumena in the sothern slavs principalities“. in: *Historical review* 57, Belgrade, 9–28.

Живковић, Т. (2004)а: *Црквена организација у српским земљама*, Београд.

Живковић, Т. (2005): „Два питања из времена владавине краља Бодина“. у: *ЗРВИ* 42, 45–59.

Живковић, Т. (2006): *Портрети српских владара (IX–XII)*, Београд.

Живковић, Т. (1997): *Етничке промене на територији данашње Србије у периоду од VI до X века*, Етнографског института САНУ, књ. XLV, Београд, 89–100.

Живковић, Т. (2002): *Јужни Словени под византијском влашћу (600–1025)*, Београд.

Живковић, Т. (2004): „О такозваном сабору на Дувањском пољу“. у: *Зборник за историју БиХ* 4, 45–65.

THE STATUS OF EPISCOPACY OF DUKLJA IN THE EARLY MIDDLE AGES

This paper aims to examine the status of the episcopacy of Duklja in the early Middle Ages. One may find a sporadic information about its origin, which suggests that in the first centuries of Christianity it was located in the area of the Adriatic coast. From the very beginning to the XII century the episcopacy of Duklja was under the jurisdiction of Rome. The arrival of the "barbarians" led to the collapse and disappearance of Church centers, such as the episcopacy in Duklja, and a new ethnic and religious structure changed the situation in the city and the area of Duklja. Almost the whole area of Duklja was placed under the political control of the Serbs and Byzantines, while in jurisdictional regard the displaced ecclesiastical center of Duklja came under Metropolis of Dyrrhachium. The emergence of the cult of the ruler-martyr Saint Vladimir of Zeta was certainly a specific feature of this episcopacy. The conditions under which the ecclesiastical center in Dyrrhachium lost control over a large number of dioceses, including the diocese of Duklja, by the end of XI century are not known. In spite of jurisdictional change, the population in the territory of Duklja, and especially its cities, remained Roman. This brings up the question whether and when the episcopacy of Duklja managed to unite the remaining episcopacy and gain the rank of archbishopric.